

Broedvogels van
de Schotsman
in 2006

Mark Hoekstein

Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2006
Samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer, Regio Zuid

Broedvogels van
de Schotsman
in 2006

Mark Hoekstein

Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2006
Samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer, Regio Zuid

Colofon

© Het Zeeuws Alternatief

Foto's: Mark Hoekstein

Wijze van citeren: Hoekstein M. 2006. Broedvogels van de Schotsman in 2006. Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief, Goes.

Foto voorzijde: Zomertortel, 3-6-'06 Schotsman.

Inhoud	Pagina
Inleiding	1
1 Beschrijving onderzoeksgebied	2
2 Werkwijze	
2.1 Veldwerk	4
2.2 Interpretatie	4
2.3 Het weer in het broedseizoen van 2006	4
3 Resultaten	
3.1 Broedvogeloverzicht	6
3.2 Soortgroepen	8
3.3 Soortbespreking	11
4 Beheer	13
Samenvatting	14
Literatuur	15
 Bijlagen:	
Bijlage I	Omstandigheden inventarisatierondes
Bijlage II	Historische gegevens
Bijlage III	Soortkaarten

Inleiding

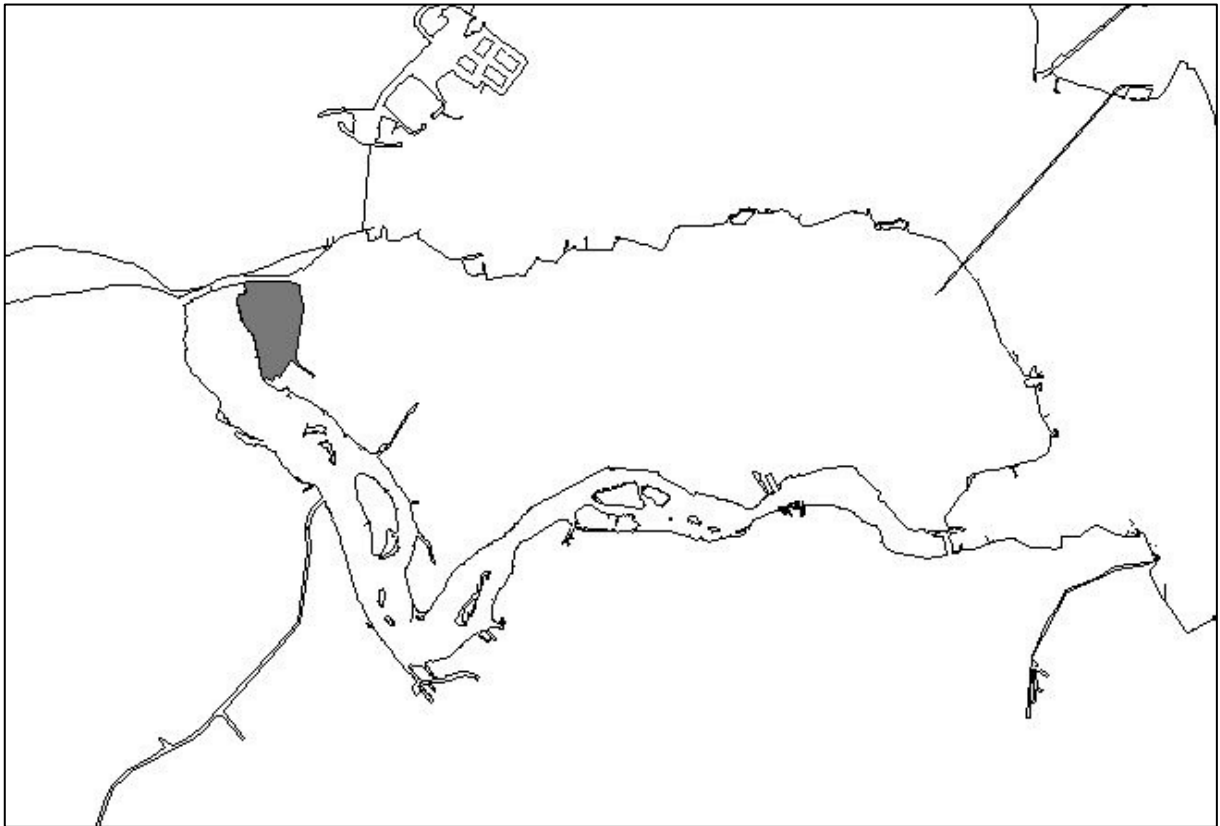
In het voorjaar en de zomer van 2006 werd in opdracht van Staatsbosbeheer Regio Zuid door de samensteller van dit rapport een broedvogelinventarisatie uitgevoerd van de Schotsman op Noord-Beveland.

Na een korte beschrijving van het onderzoeksgebied en van de gevolgde werkwijze wordt de broedvogelbevolking besproken. Gegevens van eerdere broedvogelinventarisaties worden daarbij betrokken om ontwikkelingen te duiden.

Tenslotte worden enkele opmerkingen gemaakt over het beheer in relatie tot broedvogels en worden enkele aanbevelingen gedaan. Aanvullende waarnemingen werden ontvangen Piet de Keuning, deze gaf tevens commentaar op een eerdere versie van dit rapport.

1 Beschrijving onderzoeksgebied

Figuur 1. Ligging van het in 2006 geïnventariseerde gebied op Noord-Beveland.

De Schotsman

Het geïnventariseerde gebied van de Schotsman beslaat een oppervlak van 216 hectare. Na de afsluiting van het Veerse Gat in 1961, ontstond een getijloos gebied, het Veerse Meer; daarin kwam de Schotsmanplaat definitief boven water te liggen. In 1965-1966 werd na egalisatie ruim 100 ha. loofhoutbos ingeplant in de ontzilte bodem

De hoofdhoutsoort bestond uit de inlandse Eik (Zomereik), Iep en Es. Als vulhout werden diverse soorten aangeplant. Hier en daar in het bos heeft zich een struiklaag van liguster en braam ontwikkeld. Het overige deel buiten de bospercelen werd ingezaaid met een mengsel van diverse grassoorten. De functie was speel- en ligweiden te creëren. Doordat in het meest noordelijke deel van de Schotsman nauwelijks werd gerecreëerd, zijn die gedeeltes niet meer gemaaid, waardoor struweelvorming ontstond. Deze opslag van voornamelijk duindoorn schrijdt nog steeds voort.

Eind jaren '70 ontdekte men de groei van bijzondere planten die alleen op arme zandgrond kunnen groeien, waaronder een aantal orchideeën soorten. Vanaf toen is besloten het gebied jaarlijks in oktober te maaien. Nadat in 1988 Staatsbosbeheer het beheer van het gebied van

de Dienst Der Domeinen overnam, werd het maaigebied uitgebreid, en de maaidatum werd naar augustus verplaatst. Nog steeds wordt jaarlijks de grote weide in de noordwesthoek van de Schotsman gemaaid.

Aan de oostkant van de Schotsman liggen de resten van de vroegere Kamperlandse Duintjes, nu overwoekerd met duindoornstruweel met opslag van vlier, meidoorn, en braam. In het deel ten zuiden en oosten van de Schotsmanweg werd in 1993 een natuurontwikkelingsproject gestart. Hiervoor werd een 30 ha. groot gebied inclusief de Schotsmandijk (oude zeedijk) ingerasterd en sindsdien met schotse hooglanders begraasd. Langs de dijk ligt nog een stukje vronland, waar 's winters flinke plassen water staan.

In de winter 2002/03 zijn in de zuidrand van het noordelijke bos een vijftal 'happen' in het bos gekapt. De bedoeling is hier met aanplant van struiken een aantrekkelijk biotoop voor insecten te creëren. In de winter voorafgaand aan de inventarisatie zijn deze stukken gemaaid.

Op de scheiding tussen het noordelijk gelegen bosperceel en het zuidelijk bosperceel loopt een afwateringskanaaltje. Het waterpeil van de Schotsman is verhoogd door stuwdammetjes in de afvoersloten te plaatsen. Tevens zijn in 1995 en 1996 langs de noordgrens en langs het slootje tussen het noordelijke en zuidelijke bos een aantal poelen gegraven.

De grote weide wordt van het van het Veerse meer wordt gescheiden door een rand van bosjes en struiken. In 2005 is aan de oever van het Veerse Meer ter hoogte van het afwateringskanaaltje een deel van de bossages verwijderd zodat een open verbinding van de weide naar het Veerse Meer is gecreëerd. Voor deze plek is gekozen omdat deze zone botanisch het meest kansrijk is voor een grote diversiteit aan bijzondere planten.

Voor de recreant worden diverse wandelpaden onderhouden. Enkele oude (sleep)paden zijn langzamerhand aan het dichtgroeien. Dode bomen worden alleen nog omgezaagd wanneer ze gevaar opleveren voor mens of dier. Het dode hout wordt tegenwoordig ook niet meer opgeruimd. Zo ontstaan mogelijkheden voor paddestoelen, insecten maar ook voor vogelsoorten van oudere bossen.

De afgelopen tien jaar zijn veel van de grote vlierstruiken, die in de diverse duindoornstruweelen stonden, afgestorven.

2 Werkwijze

2.1 Veldwerk

De broedvogels werden geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering (Hustings *et al.* 1985) conform de normen van de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (van Dijk 2004).

Er werden zes volledige bezoekrondes aan het gebied gebracht. Steeds werd op een andere plaats gestart zodat zo veel mogelijk terreindelen in de vroege ochtend zijn bezocht. De bezoeken vonden plaats vanaf een half uur vóór zonsopgang tot enkele uren erna. Vooraf werden nachtbezoeken gebracht om nachtactieve vogelsoorten op te sporen.

In het begin van het broedseizoen werden oude en reeds nieuw begonnen nesten van kraaiachtigen en roofvogels op kaart ingetekend en met een GPS vastgelegd. Later werden deze weer opgezocht om broedgevallen te kunnen bevestigen.

Alle relevante waarnemingen werden ingetekend op 1:5.000 veldkaarten.

2.2 Interpretatie

Gegevens van de veldkaarten werden overgezet op soortkaarten. Interpretatie van de waarnemingen geschiedde zoals beschreven in van Dijk (2004). De inventarisatiemethode is gebaseerd op het karteren van territoria. Een territorium wordt aangenomen wanneer binnen het onderzoeksgebied voldoende geldige waarnemingen zijn gedaan binnen soortspecifieke datumgrenzen. Dit betekent dat de feitelijke nestplaats niet bekend hoeft te zijn en soms zelfs buiten het onderzoeksgebied kan liggen.

2.3 Het weer in het broedseizoen van 2006

Het weer is van invloed op de zang- en baltsintensiteit van vogels en op de mogelijkheden voor de inventarisator om naar buiten te gaan. Harde wind, neerslag en lage temperaturen kunnen belemmerende factoren zijn. Voor de meeste vogelsoorten werken weersomstandigheden door in de trefkans en in de resultaten van de inventarisatie. Naast een effect op waarnemingskansen door de inventarisator heeft het weer ook invloed op broedsucces en daarmee op gedrag van vogels. Een succesvol broedsel resulteert bijvoorbeeld in aanvoer van voedsel naar jongen en alarm nabij de broedplaats. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 1 zijn enkele maandelijks variabelen samengevat.

Voor de weersomstandigheden tijdens de bezoeken zie bijlage I.

Maart Tot en met de 23e was het vrijwel voortdurend koud tot zeer koud, met name de tweede decade van maart was koud, daarna sloeg het weer om en werd het warm voor de tijd van het jaar. Op de 26e was de minimumtemperatuur in De Bilt met 11,8 °C zeer hoog. De periode van november 2005 t/m maart 2006 behoort tot de categorie van zachte winters. Met gemiddeld over het land 67 mm neerslag viel in maart vrijwel de normale hoeveelheid van 65 mm. De periode van 27/31 maart was winderig met regelmatig windkracht 7 of meer.

April was vrij zacht, met gemiddeld over het land vrijwel de normale hoeveelheid zonneschijn en aan de droge kant. Het weer was een groot deel van de maand licht wisselvallig. Alleen op de 24e en 25e was er in een groot deel van het land sprake van zeer zacht en fraai lenteweer. Op 25 april werd in De Bilt met 21,8 °C de eerste warme dag van het jaar genoteerd (>20 °C). Gemiddeld over het land viel vrij weinig neerslag, in Zeeland was het uitgesproken droog. De zon was iets meer te zien dan normaal.

Mei had dit jaar twee totaal verschillende gezichten. De eerste helft van de maand was onder invloed van een standvastig hogedrukgebied zeer zonnig, droog en zeer warm. Daarna maakten depressies de dienst uit en was het uitermate wisselvallig en somber. De tweede helft van de maand viel er op alle dagen neerslag, soms langdurig. Ook stond er regelmatig een stevige wind, op 19 en 20 mei was het voortdurend windkracht 6 of meer.

Juni was warm, gemiddeld over het land zeer droog en zeer zonnig. Van 9 tot en met 13 juni werd het in een groot deel van het land iedere dag zomers warm (maximumtemperatuur 25 °C of hoger). Met gemiddeld over het land 28 mm tegen een langjarig gemiddelde van 71 mm was juni zeer droog. Deze maand kende nauwelijks harde wind.

Tabel 1. Enkele weersvariabelen in 2006, op basis van metingen te Vlissingen. Normwaarden gebaseerd op gegevens uit 1971-2000. Bron: website www.KNMI.nl (2006).

Maand	Temperatuur Vlissingen (°C)		Zonneschijn Vlissingen (%)		Windsnelheid Vlissingen (m/sec.)		Neerslag Vlissingen (mm)	
	2006	Norm	2006	Norm	2006	Norm	2006	Norm
Maart	4,4	6,0	47	32	6,8	6,7	44	53
April	8,7	8,4	49	41	5,6	6,0	23	41
Mei	13,3	12,4	40	44	6,4	5,6	103	51
Juni	16,2	15,0	55	41	4,1	5,6	31	66

3 Resultaten

3.1 Broedvogeloverzicht

In totaal werden op de Schotsman 974 territoria vastgesteld, verdeeld over 56 soorten broedvogels (zie tabel 2). Van de aangetroffen soorten zijn er elf opgenomen in de vernieuwde Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (SOVON / Vogelbescherming 2004). Als “kwetsbaar” staan geclassificeerd: Slobeend, Patrijs, Zomertortel, Ransuil, Kerkuil, Koekoek, Groene Specht, Nachtegaal en Wielewaal en als “gevoelig”: Spotvogel en Kneu.

Talrijkste soort was de Merel (85 terr.), op enige afstand gevolgd door Winterkoning (67), Roodborst (66), Tuinfluiter (65) en Fitis (64).

Het aantal soorten (56) is gelijk aan dat van 1998-1999, maar hoger dan in 1984 (47). Wel hebben ten opzichte van 1998-1999 negen soorten plaatsgemaakt voor negen andere, waarbij opvalt dat bij de nieuwkomers slechts één zangvogel zit en zes van de negen verdwenen soorten zangvogels waren.

Als broedvogelsoorten ten opzichte van 1998-1999 zijn verdwenen: Kluut, Tureluur, Turkse Tortel, Veldleeuwerik, Graspieper, Grote Lijster, Groenling, Ringmus en Rietgors. Nieuwkomers ten opzichte van 1998-1999 in het gebied zijn: Grauwe Gans, Krakeend, Havik, Patrijs, Waterhoen*, Kleine Plevier, Kerkuil*, Boerenzwaluw en Witte Kwikstaart* (*: broedden al wel eerder in het gebied).

Ook het aantal territoria (974) ligt opvallend dicht bij dat van 1998-1999 (955) en duidelijk hoger dan in 1984 (510-670).

In bijlage II zijn gegevens van eerdere inventarisaties samengevat, afkomstig uit PPD 1984, Hannewijk & Hoekstein 1998, Hoekstein & Hannewijk 1999 en Hoekstein & Hannewijk 2003. In bijlage III zijn van alle soorten de verspreidingskaarten opgenomen.

Tabel 2. Aantal broedvogelterritoria op de Schotsman in 2006. Rode Lijst-soorten zijn aangeduid met hun classificatie: KW = kwetsbaar, GE = gevoelig.

	Noord	Zuid	totaal	Rode Lijst
Grauwe Gans	1		1	
Nijlgans	1		1	
Bergeend	8		8	
Krakeend	1		1	
Wilde Eend	18	7	25	
Slobeend	1		1	KW
Bruine Kiekendief	3		3	
Havik	1		1	
Sperwer	1	3	4	
Buizerd	2	3	5	
Patrijs	1		1	KW
Fazant	20	17	37	
Waterhoen	2	1	3	
Meerkoet	14		14	
Scholekster	5		5	
Kleine Plevier	1		1	
Kievit	2		2	
Houtsnip	3	2	5	
Holenduif	3		3	
Houtduif	24	21	45	
Zomertortel	4	3	7	KW
Koekoek	1	1	2	KW
Kerkuil		1	1	KW
Ransuil	2		2	KW
Groene Specht	2	1	3	KW
Grote Bonte Specht	4	6	10	
Boerenwaluw	3		3	
Witte Kwikstaart	1	1	2	
Winterkoning	28	39	67	
Heggenmus	50	7	57	
Roodborst	22	44	66	
Nachtegaal	14	3	17	KW
Roodborsttapuit	2		2	
Merel	35	50	85	
Zanglijster	29	24	53	
Sprinkhaanzanger	6	2	8	
Bosrietzanger	9	3	12	
Kleine Karekiet	16		16	
Spotvogel	6	1	7	GE
Braamsluiper	9	3	12	
Grasmus	20	5	25	
Tuinfluit	50	15	65	
Zwartkop	22	34	56	
Tjiftjaf	20	22	42	
Fitis	53	11	64	
Staartmees	8	10	18	
Pimpelmees	8	12	20	
Koolmees	11	17	28	
Wielewaal	1		1	KW
Gaai	8	7	15	
Ekster	8	4	12	
Zwarte Kraai	6	6	12	
Vink	1	2	3	
Putter	1	1	2	
Kneu	5	1	6	GE
Goudvink	6	1	7	
totaal territoria:	583	391	974	48
aantal soorten:	55	38	56	11

3.2 Soortgroepen

Weidevogels

De tijd van weidevogels op de Schotsman lijkt voorbij. In vergelijking met 1998-1999 zijn Tureluur, Veldleeuwerik en Graspieper verdwenen. Kievit en Scholekster gaan achteruit en zijn nog in klein aantal aanwezig, de Patrijs komt met één paartje op de grens van het gebied voor.

	1984	1998+1999	2006
Patrijs	1		1
Scholekster	15	7	5
Kievit	16	12	2
Grutto	0-1		
Tureluur	5	2	
Veldleeuwerik	10-11	1	
Graspieper	12-16	5	

Opvallend is dat vooral de grote weide aan de noordwestkant van het gebied zijn waarde voor weidevogels is kwijtgeraakt. In 1998 broedden daar nog negen van de twaalf paren Kieviten en één Veldleeuwerik.

Vogels van ruigte en struweel

	1984	1998+1999	2006
Fazant	9-16	33	37
Zomertortel	14-29	14	7
Winterkoning	84-101	71	67
Heggenmus	27-28	91	57
Nachtegaal	18-21	26	17
Roodborsttapuit		2	2
Merel	21-31	65	85
Zanglijster	13-15	8	53
Sprinkhaanzanger	3	3	8
Bosrietzanger	0-1	11	12
Spotvogel	4-5	1	7
Braamsluiper	7-8	11	12
Grasmus	10-12	34	25
Tuinfluitter	36	35	65
Zwartkop	19-28	62	56
Tjiftjaf	8-11	55	42
Fitis	119-137	72	64
Kneu	11	12	6

Dit is een wat gemengde soortgroep, veel van de soorten komen voor in zowel open struweel als in meer gesloten bos. Er is geen éénduidige trend binnen deze groep

Holenbroeders

Van deze soorten heeft de Groene Specht zich eindelijk definitief gevestigd. Opmerkelijk is dat de andere soorten sinds 1998/1999 achteruitgaan of stabiliseren.

De Holenduif is een apart geval, deze

	1984	1998+1999	2006
Holenduif		6	3
Groene Specht		2	3
Grote Bonte Specht		9	10
Pimpelmees		27	20
Koolmees	6-8	51	28

broedde op de Schotsman in konijnenholen en in de oude bunkers. Met de achteruitgang van het konijn is veel nestgelegenheid verloren gegaan. Van Grote Bonte Specht, Pimpel- en Koolmees was verwacht dat deze met het ouder worden van de bossen en de toename van dood hout juist zouden toenemen.

Roofvogels

De toename van roofvogels is onmiskenbaar. Havik, Sperwer en Buizerd zijn in heel Zeeland toegenomen. Deze ontwikkeling past dus in een breder patroon. Dat er drie territoria wa-

	1984	1998+1999	2006
Bruine Kiekendief		1	3
Havik			1
Sperwer		2	4
Buizerd		2	5

ren van Bruine Kiekendieven was verrassender. Juist het verloren gaan van de traditionele broedplaats en toegenomen concurrentie met andere roofvogels zou tot afwezigheid op de Schotsman hebben kunnen leiden.

Vogels van opgaand geboomte

Deze groep vertoont geen duidelijk patroon. Ontwikkelingen zijn veelal een afspiegeling van een landelijke trend, zoals de achteruitgang van de Wielewaal en toename van kraaiachtigen. De Ekster lijkt al weer op zijn retour, mogelijk een teken dat het regime van de Havik zijn tol gaat eisen. Overigens zijn van andere prooisorten van de Havik als Houtduif en Gaai meer

	1984	1998+1999	2006
Houtduif	55-69	31	45
Roodborst	32-37	37	66
Grote Lijster		3	
Wielewaal	3-4	1	1
Gaai	1-3	7	15
Ekster	2-3	16	12
Zwarte Kraai	2	10	12
Vink	0-1	1	3
Putter		1	2
Groenling	3-6	2	

territoria gevonden dan in 1998/99. Met betrekking tot de Houtduif kan dit een inventarisatie-effect zijn. Voor de Gaai is de vooruitgang reëel, deze gaat landelijk vooruit, blijkbaar weten Gaaien zich beter te beschermen tegen de Havik.

Soorten van de Rode Lijst

Zowel het aantal soorten als het aantal territoria van Rode Lijstsoorten neemt af. Negen soorten laten een duidelijke teruggang zien, drie vooruitgang; van enkele soorten is geen duidelijke trend aan te geven. Daarentegen neemt van alle soorten tezamen de soortenrijkdom en het aantal territoria sinds 1984 juist toe, zij het dat deze ontwikkeling sinds 1998/1999 stagneert. Daaruit volgt dat de broedvogelbevolking nivelleert, de gewonere soorten nemen toe, de zeldzamere nemen af.

	1984	1998+1999	2006
Slobeend	1	1	1
Patrijs	1		1
Grutto	0-1		
Tureluur	5	2	
Visdief	0-1		
Zomertortel	14-29	14	7
Koekoek	11-13	4	2
Kerkuil			1
Ransuil		2	2
Groene Specht		2	3
Veldleeuwerik	10-11	1	
Graspieper	12-16	5	
Nachtegaal	18-21	26	17
Tapuit	3		
Spotvogel	4-5	1	7
Grauwe Vliegenvanger	0-1		
Wielewaal	3-4	1	1
Ringmus		2	
Kneu	11	12	6
totaal territoria:	93-123	73	48
aantal soorten:	15	13	11

3.2 Soortbesprekingen

Achter elke soortnaam wordt tussen haakjes het aantal territoria in 2006 vermeld.

Sperwer (4)

Het karteren van Sperwers bleek een lastige klus, er was nauwelijks territoriale activiteit en aanvliegroutes naar nestplaatsen waren moeilijk te zien door de uitgestrektheid van het gebied. Nesten van Sperwers werden gevonden door de bossen stelselmatig te doorkruisen, waarbij het toeval soms nog een handje moest toesteken: één nest werd opgemerkt toen tussen het bladerdek gespeurd werd naar een moeilijk zichtbaar buizerdnest. Het is dus mogelijk dat niet alle Sperwers in het gebied zijn gevonden.

Havik (1)

Diverse keren werd een mannetje Havik in het gebied gezien, op 22 maart bovendien baltsend met een vrouwtje hoog boven de Schotsman. Het vrouwtje werd daarna niet meer gezien en evenmin werd nog territorium- of broedindicerend gedrag waargenomen. Gezien de opmars van de Havik in Zeeland valt een broedgeval binnen enkele jaren te verwachten.

Buizerd (5)

In 1998 en 1999 werden voor het eerst territoria van Buizerds vastgesteld, mogelijkwerwijs hebben ze al eerder gebroed in de uitgestrekte bospercelen. Drie nesten werden gevonden, waarvan slechts één succesvol was.

Bruine Kiekendief (3)

De stijging van één naar drie territoria van de Bruine Kiekendief was verrassend, een verklaring is niet voorhanden. In alle drie de gevallen ging het om nestbouw in laag struweel. Voorheen werd enkele jaren gebroed in het rietveldje bij de uitwatering van het kanaaltje. Noodgedwongen heeft dit koppel zich nu in het struweel gevestigd. Eén van de drie werd voortijdig verlaten, van een tweede zijn twee of drie jongen uitgevlogen, van het derde is het resultaat onbekend.

Houtsnip (5)

Tijdens elk vroeg ochtendbezoek werden op diverse plaatsen Houtsnippen gehoord en gezien. Het bepalen van precieze territoria is een lastige zaak omdat zowel mannetjes als vrouwtjes zich samen kunnen vertonen, mannetjes een gebied van tientallen hectares kunnen bestrijken en mannetjes zowel zeer actief als dagenlang stil kunnen zijn. Op grond van de waarnemingen konden vijf territoria worden onderscheiden. Voor Zeeuwse begrippen is dit tamelijk veel, naast de duinen van Walcheren is dit het enige gebied waar bekend is dat er meerdere paren voorkomen.

Kleine Plevier (1)

Bij de afwatering van het kanaaltje tussen het noordelijke en het zuidelijke bos is recent enkele hectares vrijgemaakt van struikgewas. Daarbij is langs de oever van het Veerse Meer een stuk kale grond ontstaan waar vaak enkele steltlopers en wat eenden te vinden zijn. Eén paar Kleine Plevieren had hier een territorium. Op 14 mei werd een nest met één ei gevonden, enkele weken later was er echter van het nest en de plevieren geen spoor meer, zodat moet wor-

den aangenomen dat het nest door predatie verloren is gegaan.

Ransuil (2)

Tijdens de vroege ochtendrondes werden vooral langs de weg af en toe jagende Ransuilen gezien. Op 17 april werd bij controle van een oud buizerdnest in het noordelijke bos een broedende Ransuil aangetroffen, diep verscholen in de nestkom zodat allen de oorpluimpjes zichtbaar waren. Op 14 mei zat de oudervogel hoog op het nest, een aanwijzing dat ze op jongen zat. In dezelfde periode werd een paartje waargenomen in het duinstruweel van het begrazingsgebied. Er werden geen jongen gehoord.

Kerkuil (1)

Zoals voorgaande jaren broedde ook in 2006 weer een paartje Kerkuilen in de werkschuur. tijdens de nachtrondes lieten ze zich slechts één maal horen. Er werden drie jongen grootgebracht (med. Piet de Keuning).

Groene Specht (3)

Reeds in 1992 werd de soort in het broedseizoen waargenomen op de Schotsman. In 1998 ontbrak de soort in het noordelijke bos, maar had wel een territorium op de nabijgelegen Ruiterslaats. In 1999 werden twee territoria in het zuidelijke bos vastgesteld, met de notitie daarbij dat het waarschijnlijk om rondzwervende vogels ging. Pas dit jaar was voor het eerst sprake van overtuigende territoria. Het lijkt merkwaardig dat in een zo groot bosgebied de soort zich zo laat heeft gevestigd in vergelijking met omliggende gebieden. Waarschijnlijk is op de Schotsman het aanbod zachthout van voldoende dikte beperkt.

Zanglijster (53)

De toename van 8 territoria in 1998/1999 naar 53 in 2006 is nogal extreem. De Zanglijster is een verrassend lastige soort om goed te karteren. Sommige exemplaren zingen urenlang voluit, maar de meeste territoriumhouders hebben slechts een korte zangpiek reeds vóór zonsopgang zodat in een groter gebied meerdere goed getimede bezoeken nodig zijn. Het is mogelijk dat door deze problematiek bij eerdere inventarisaties een deel van de zangposten is gemist maar het verklaart niet het volledige verschil. De toename speelt zowel in het gesloten bos als in de struwelen.

Beheer

Zoals al eerder is aangegeven is de broedvogelbevolking in de centrale delen van de grote bospercelen nogal arm (Hannewijk & Hoekstein 1998, Hoekstein & Hannewijk 1999). Daarom wordt opnieuw gesteld dat het creëren van open plekken in het bos de ontwikkeling naar een qua vegetatie en avifauna rijker bos aanmerkelijk kan versnellen.

In het hoekje tegen de Veerse Dam zijn voortdurend surfers en vissers actief, dit geeft de nodige verstoring. Deze verstoring is de afgelopen jaren duidelijk toegenomen. Belangrijk is de invloed hiervan lokaal te houden en niet dieper in het gebied te laten doordringen.

Samenvatting

In het voorjaar en zomer van 2006 werd natuurgebied de Schotsman, ca. 216 hectare groot, door auteur op broedvogels geïnventariseerd in opdracht van Staatsbosbeheer Regio Zuid. In het gebied werden 974 territoria van totaal 56 soorten broedvogels vastgesteld, aantallen die vrijwel gelijk zijn aan inventarisaties uit de jaren 1998/1999; wel hebben negen soorten plaatsgemaakt voor negen andere. Opmerkelijke broedgevallen / territoria waren er van Havik (1), Bruine Kiekendief (3) en Houtsnip (5). Van de broedvogelsoorten staan er elf op de vernieuwde Rode Lijst.

Weidevogels verdwijnen langzamerhand van de Schotsman, terwijl de roofvogels toenemen. Vogels van ruigte en struweel vormen de grootste groep, vogels van opgaand geboomte zijn iets minder talrijk; de aantallen van andere soortgroepen zijn relatief laag. Ontwikkelingen bij vogels van ruigte en struweel en van opgaand geboomte zijn divers en zijn vaak een weerslag van landelijke trends. Ontwikkelingen van de holenbroeders blijven achter bij de verwachtingen, met uitzondering van de Groene Specht. Van Rode Lijstsoorten neemt zowel het aantal soorten als het aantal territoria verder af.

Aanbevolen wordt om met open plekken meer diversiteit in het bos te creëren en verstoring ten gevolge van toeristische ontwikkelingen te begrenzen.

LITERATUUR

van Dijk A.J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project. SOVON, Beek-Ubbergen.

Hannewijk A. & Hoekstein, M. 1998. Broedvogels van het noordelijk deel van de Schotsman. KNNV Vogelwerkgroep Bevelanden med. no. 10, Goes.

Hoekstein, M. & Hannewijk A. 1999. Broedvogels van het zuidelijk deel van de Schotsman. KNNV Vogelwerkgroep Bevelanden med. no. 15, Goes.

Hoekstein, M. & Hannewijk A. 2003. Broedvogels van het de Schotsman-noord in 2003. KNNV Vogelwerkgroep Bevelanden med. no. 22, Goes.

Hustings M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen 1985. Vogelinventarisatie. PUDOC, Wageningen en Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Zeist.

KNMI, 2006. Website: www.knmi.nl d.d. 7-9-2006.

PPD (Provinciale Planologische Dienst) voor Zeeland 1984. Broedvogelinventarisatie, uitgebreide territoriumkartering Schotsman I en II. Middelburg.

SOVON / Vogelbescherming 2004. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion, Zeist.